

**FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE ECONOMISTS IN LEARNING
MATHEMATICAL DISCIPLINE**

Expediency of the use of competency approach in vocational training of economists is proved. The notion "competence" is reviewed. The theoretical definition of the notion "formation of professional competence" is made. The possibilities of mathematical courses in formation of professional competence of the students of economic specialties are considered in this article.

Key words: competence, forming professional competence.

УДК 37.035.91

Демчук К.Л.

ПЕДАГОГ-ЛІДЕР ЯК ПРЕДСТАВНИК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ЕЛІТИ

У статті викладається про педагога-лідера, як представника інтелектуальної еліти, що задає темп розвитку освіти, науки і культури суспільства. Лідерство визначено як вид педагогічної діяльності, тому лідерські якості повинні бути невід'ємною складовою професійної підготовки майбутнього вчителя і здійснюватися в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури та особистого досвіду автор виділяє особистісні якості педагога-лідера, як представника інтелектуальної еліти.

Ключові слова: педагог-лідер, лідерство, педагогічні здібності, вчитель, професійна підготовка.

Постановка проблеми. Політичні, соціально-економічні, культурні трансформації, світові тенденції глобалізації й інтеграції, зміни світоглядної парадигми зумовили кардинальну модернізацію системи освіти в Україні. Реалії сьогодення вимагають висококваліфікованого і конкурентоспроможного педагога, який повинен бути не просто транслятором знань, а представником інтелектуальної еліти, що задає темп розвитку освіти, науки і культури суспільства. У процесі навчання ВНЗ здійснюється підготовка майбутніх учителів до виконання педагогічної діяльності. Вважаємо, що одним з її видів є лідерська. В зв'язку з цим зростають вимоги до професійної підготовки майбутнього педагога, який повинен буде забезпечувати гармонійний розвиток дітей, створюючи належні умови для розвитку їх потенціальних можливостей і міцні основи для подальшого навчання та виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковцями зроблено величезний внесок у розкриття сутності та структури педагогічної діяльності. Аналіз робіт М.Буланової-Топорнової, С.Вітвицької, Н.Кузьміної, Н.Самоукиної та інших дозволяє схарактеризувати її як особливу, соціально і особистісно детерміновану. Лідерство розглядалося в працях як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, зокрема Г.Андреевої, Н.Жеребової, Р.Кричевського, Б.Паригіна, В. Шеклтона та інших. Проблема формування лідерських якостей майбутніх учителів вивчалася сучасними дослідницями Н.Семченко та Н.Мараховською. Аналіз наукової літератури свідчить про те, що, незважаючи на різні підходи до тлумачення сутності лідерства, воно вивчається в контексті груп.

Формулювання цілей статті. Виявити професійну підготовку педагога; розкрити ефективність діяльності вчителя; виділити елементи професійної компетентності педагога; виявити основні лідерські якості сучасного вчителя.

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка педагога повинна здійснюватись на основі компетентісного підходу з обґрунтуванням відповідних цілей та завдань. Це передбачає оновлення змісту, форм та методів навчання, координацію навчально-виховної діяльності, адаптацію педагога до сучасних умов діяльності та його готовність до розв'язання професійних проблем та завдань.

Ефективність професійної діяльності вчителя залежить від рівня його компетентнісної підготовки. Головний чинник успіху у професії вчителя є здатність до самостійного прийняття рішень у професійній діяльності, прогнозування позитивних та негативних результатів у навчально-виховному процесі, внесення пропозицій, розробка навчально-методичних програм та проектів для навчально-виховного процесу.

Науковець Н.Грішанова вважає, що критерієм професійної компетентності особистості є суспільне значення результатів праці фахівця, його авторитет у конкретній галузі діяльності [1].

Деякі дослідники [1; 2; 3] виділяють чотири групи властивостей у структурі особистості: соціально зумовлені особливості, досвід (обсяг і якість знань, навичок, умінь), індивідуальні особливості різних психологічних процесів, біологічно зумовлені особливості (темперамент, задатки, елементарні потреби та ін.).

Структура педагогічних здібностей включає такі компоненти: педагогічне уявлення, психологічну стійкість, професійну етику, сугестивні і перцептивні здібності, емпатію, артистизм, культуру мови і спілкування, гуманізм [2].

За результатами досліджень нами виділено елементи професійної компетентності педагога:

- організація навчально-виховного процесу, забезпечення відповідних безпечних умов для навчально-виховного процесу;
- аналіз навчально-методичної літератури та результатів навчально-виховного процесу;
- своєчасне усунення помилок у навчально-виховному процесі;
- дотримання вимог, рекомендацій до проведення та організації навчально-виховного процесу;
- оволодіння додатковими знаннями та навиками.

До індивідуальних здібностей ми можемо віднести: творчий характер мислення, уміння розмірковувати і оцінювати професійні ситуації, виявляти ініціативу у виконанні завдань, розуміння особистісної відповідальності за результати навчально-виховного процесу.

До науково-педагогічних якостей вчителя відносимо: професійну працездатність, науковий пошук, педагогічну спостережливість, високу культуру мови та мовлення.

Психологічна компетентність вчителя включає: особистісно-гуманну орієнтацію, вміння сприймати педагогічну реальність і системно в ній діяти, вільна орієнтація в предметній галузі, володіння сучасними педагогічними технологіями.

Педагогічна компетентність виявляється по-перше, у вмінні співвіднести свою діяльність з тим, що напрацьовано на рівні світової науки, вітчизняної педагогіки та психології, здатністю взаємодіяти з досвідом колег, інноваційним досвідом, у вмінні узагальнити і передати свій досвід іншим. По-друге, в умовах ситуації навчання (виховання), що постійно змінюється, необхідною якістю педагога є креативність як спосіб буття в професії, уміння створювати нову педагогічну реальність на рівні цінностей, змісту, форм і методів необхідних освітніх процесів і систем.

Таким чином, одним із важливих завдань у підготовці висококваліфікованого професіонала у вищій школі є виховання лідера. Лідерство в освіті визначає соціально-виховний вимір управління освітньою системою, її ланками та компонентами, в першу чергу, соціально-виховною діяльністю навчального закладу. Позиція керівника як усередині колективу, так і зовні залежить від об'єктивних умов, а також від професійного та життєвого досвіду лідера.

З метою виявлення основних лідерських якостей сучасного вчителя доцільно звернутись до структури його професіоналізму. Однак, перш за все, вважаємо за доцільне розкрити сутність поняття “якість” і, зокрема “якість особистості”. В науковій літературі якість визначається як “найбільш істотна властивість, яка надає будь-якому феномену

визначеність” [4, с. 63]. Відомі психологи В.Мерлін [5, с. 423], В.Крутецький [6, с. 498] та ін. визначають поняття якості особистості як усталену сукупність її властивостей і рис.

Лідерські якості, як сукупність характеристик особистості, що допомагають їй займати лідируючі позиції в групі, виявляються, насамперед, у організаторських здібностях, умінні здійснювати значний вплив на поведінку і настрої людей, бути прикладом для наслідування. Професія вчителя є однією з найбільш складних і відповідальних, що вимагає від особистості значного рівня розвитку лідерських якостей, організаційних здібностей.

Лідерство – це управлінські стосунки між керівником та підпорядкованими, засновані на ефективному для даної ситуації поєднанні різних джерел влади та спрямовані на те, щоб спонукати майбутніх учителів до досягнення загальної мети.

Учитель апіорі має вести за собою. Авторитет такого педагога має бути обумовлений не наказами чи дипломом спеціаліста, а внутрішньою потребою членів колективу мати на чолі саме таку особистість, якими якої мріє оволодіти. Видатний педагог В.Сухомлинський наголошував, що “будь-який первинний і загальноосвітній колектив багатий на людей, які мають яскраві індивідуальні задатки, здібності, інтелект, обдарування. Майстерність виховання полягає в тому, щоб ці індивідуальні риси виявлялися у вольовій спрямованості особистості, в глибоко розвиненій людській гідності, у палкому захопленні, у здоровому самолюбстві. Якщо глибоко вникнути у творчу майстерню умілих вихователів, то можна помітити, що їхні зусилля, спрямовані на створення колективу, починаються, по суті, з відкриття і шліфування яскраво виражених особистостей” [7, с. 439].

У свою чергу, Т.Сущенко вважає, що вузівський педагогічний процес сьогодні – це перехід від шкільної змістовно-інформативної системи навчання до науково-аналітичної, гуманітарної, креативно-культурологічної, за якої реалізується діалогічна форма навчального спілкування та пізнання істини, де викладач працює в тісній співтворчості зі студентами і завжди сам збагачується, де не існує однозначної істини, а є простір для варіативної думки, ідей, переконань – усе це умови, за яких особистість розвивається легко і всебічно. Головною ознакою вузівського навчання є його спрямованість на професійну підготовку, високу розумову діяльність, швидкість і логічність системно-аналітичного мислення, фундаментальність знань, формування генетичної потреби у творчій самостійності, яка буде потрібна протягом усього життя, якісно нове бачення себе, своєї ролі й участі в педагогічному процесі, що вимагає реальних і глибинних змін у професійній діяльності його організатора – викладача. Т.Сущенко зазначає, щоб побудувати вузівський педагогічний процес на акмеологічній основі, зробити його релевантним внутрішнім потребам студентів, відображенням у їх свідомості “Я – в майбутньому”, необхідно віддавати перевагу не тому, що викладається, а тому, як викладається, використовуючи інформаційний матеріал безпосередньо з найновіших досягнень науки, з життєдіяльності тієї спільноти, у якій перебуває студент, ураховуючи, що релевантність досягається тільки за умови, якщо вони (студенти) визнають таке навчання дуже корисним для подальшої долі й професійної діяльності [8, с. 382].

Висновок. Всі визначені нами умови психолого-педагогічної компетентності вчителя тісно переплітаються та утворюють складну структуру яка формує професіоналізм педагога-лідера, визначає його особистісно-діяльнісну характеристику, яка проявляється в процесі діяльності та оцінюється в рамках конкретної професії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кузьмин А.М. Теоретические основы профессионального воспитания будущих специалистов физической культуры / А.М. Кузьмин // автореф. дис. ... докт. пед. наук. – Челябинск, 1999 – 48 с.
2. Полуніна О. В. Психологічна компетентність викладача вищого педагогічного навчального закладу як чинник успішності управління процесом учіння студентів / О. В. Полуніна // дис. ... канд. психол. наук. – К., 2004. – 202 с.
3. Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та вузі. – Рівне, 2001. – 471 с.

4. Платонов К. Структура и развитие личности / К.Платонов. – М.: Наука, 1986. – 255с., с. 63.
5. Мерлін В. Общая психология / В.Мерлін. – М., 1976. – 423 с.
6. Крутецкий В. Психология / В.Крутецкий. – М., 1962. – 498 с.
7. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором школи: Вибрані твори /О.В.Сухомлинський. – К., 1977.
8. Сущенко Т.І. Пріоритети сучасної освіти та педагогіки з позицій планетарного підходу / Т.І. Сущенко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. праць / [голов. ред. Т.І. Сущенко та ін.]. – Запоріжжя, 2009. – Вип. 55. – С. 382 – 389.

Демчук Е. Л.

ПЕДАГОГ-ЛИДЕР, КАК ПРЕДСТАВИТЕЛЬ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ ЭЛИТЫ

В статье рассказывается о педагоге-лидере, как представителе интеллектуальной элиты, который задает темп развития образования, науки и культуры общества. Лидерство определено как вид педагогической деятельности, поэтому лидерские качества должны быть неотъемлемой составляющей профессиональной подготовки будущего учителя и осуществляться в учебно-воспитательном процессе высшего учебного заведения. На основе анализа психолого-педагогической литературы и личного опыта автор определяет личностные качества будущего педагога-лидера, как представителя интеллектуальной элиты.

Ключевые слова: педагог-лидер, лидерство, педагогические способности, учитель, профессиональная подготовка.

Demchuk K.L.

THE TEACHER-LEADER, AS THE INTELLECTUAL ELITE

The article tells about the teacher-leader, as the intellectual elite, which sets the pace for the development of education, science, culture and society. Leadership is defined as a form of academic work, so the leadership must be an integral part of the training of future teachers and implemented in the educational process of higher education. Based on the analysis of psychological and educational literature and personal experience of the author defines the personality of the future teacher leader, as a representative of the intellectual elite.

Key words: teacher-leader, leadership, teaching abilities, teacher, training.

УДК 371.134

Джевага Г.В.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ ВАРІАТИВНОГО МОДУЛЯ “ТЕХНОЛОГІЯ ПРИРОДНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА”

У статті розглядаються особливості підготовки майбутніх учителів технологій до організації у загальноосвітніх навчальних закладах дослідницької діяльності за сільськогосподарським напрямком. Звернено увагу на роль вчителя під час виконання учнями дослідницької діяльності.

Ключові слова: підготовка майбутніх учителів технологій, дослідницька діяльність учнів, дослідництво.

Державний стандарт базової і повної середньої освіти ставить на меті перед загальноосвітніми навчальними закладами формування науково обґрунтованих системних знань та забезпечення творчої складової навчальної діяльності [2, с. 1]. Залучення учнів до дослідницької діяльності, як показали дослідження багатьох педагогів і психологів, дає можливість підвищити якість знань, сформувати інтерес до навчального предмета та виховати творче ставлення до практичної діяльності тощо [4]. До того ж, виконуючи